

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ศิลปะการประพันธ์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ศิลปศาสตร์การประพันธ์ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หมายเลข ๑

ศิลปะการประพันธ์

ศิลปะการประพันธ์ หรือวรรณศิลป์ หมายถึง การสร้างสรรค์วรรณคดีให้มีความไพเราะ ความสวยงาม โดยใช้กลวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ **การเล่นเสียง** **การเล่นคำ** และ**การใช้ภาพพจน์**

๑. การเล่นเสียง

หมายถึง การสรุคำให้มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าปกติ เพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่ไพเราะและอวดฝีมือของกวี การเล่นเสียงมีทั้งการเล่นเสียงพยัญชนะ การเล่นเสียงสระ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์

๑.๑ การเล่นเสียงพยัญชนะ คือ การใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะเสียงเดียวกันหลายพยางค์ติด ๆ กัน เช่น

“ดูน้ำว้างกลิ้งเขียวเป็นเกลียวกลอก กลับกระฉอกฉาดฉัดฉวัดเฉวียน”

จากคำประพันธ์ข้างต้นจะเห็นว่า มีการเล่นเสียงพยัญชนะ

- เสียงพยัญชนะ /กล/ ในคำว่า เกลียว - กลอก - กลับ

- เสียงพยัญชนะ /ช/ ในคำว่า ฉอก - ฉาด - ฉัด

๑.๒ การเล่นเสียงสระ คือ การใช้คำคล้องจองที่มีเสียงสระเดียวกัน (อาจมีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน แต่เสียงวรรณยุกต์ต่างกันได้ ถ้ามีเสียงสะกดก็ต้องอยู่ในมาตราเดียวกัน) หลาย ๆ พยางค์ติดกัน เช่น

“อายุยืนหมื่นเท่าเสาศิลา อยู่คู่ฟ้าดินได้ตั้งใจปอง”

จากคำประพันธ์ข้างต้นจะเห็นว่า มีการเล่นเสียงสระ

- เสียงสระอือ + แม่กน ในคำว่า ยืน - หมื่น

- เสียงสระเอา ในคำว่า เท่า - เสาศิลา

- เสียงสระอุ ในคำว่า อยู่ - คู่

๑.๓ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การใช้คำที่ไล่ระดับเสียง ๒ หรือ ๓ ระดับเป็นชุด ๆ ไป เช่น

“จิบจับเงาเงาเจ้า รังมา

จอกจบบัจจจรจา จำจำ

เค้าค้อยค้อยค้อยหา เห็นโทษ

ซอนซอนซอนสรวิหน้า นิ่งเร้าเอาขวัญ”

(โคลงอักษรสามหมู่ : พระศรีมโหสถ)

จากคำประพันธ์ข้างต้นจะเห็นว่า มีการเล่นเสียงวรรณยุกต์

- เงา - เงา - เจ้า (เสียงสามัญ - เอก - โท)

- จัน - จรร (เสียงเอก - สามัญ)

- จา - จำ - จำ (เสียงสามัญ - เอก - โท)

- ค้อย - ค้อย - คอย (เสียงตรี - โท - สามัญ)

- ซอน - ซอน - ซอน (เสียงสามัญ - โท - ตรี)

ใบความรู้ที่ ๒ เรื่อง ศิลปะการประพันธ์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ศิลปศาสตร์การประพันธ์ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หมายเลข ๒

ศิลปะการประพันธ์

ศิลปะการประพันธ์ หรือวรรณศิลป์ หมายถึง การสร้างสรรค์วรรณคดีให้มีความไพเราะ ความสวยงาม โดยใช้กลวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ การเล่นเสียง การเล่นคำ และการใช้ภาพพจน์

๒. การเล่นคำ

คือ การสรุคำมาเรียงร้อยในคำประพันธ์ โดยพลิกแพลงให้เกิดความหมายพิเศษและแปลกออกไปจากที่ใช้กันอยู่ ที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ การเล่นคำพ้อง การเล่นคำซ้ำ และการเล่นคำเชิงغام

๒.๑ การเล่นคำพ้อง คือ การนำคำพ้องมาใช้คู่กันให้เกิดความหมายที่สัมพันธ์กัน เช่น

“เห็นโศกใหญ่กลั่นน้ำระกำแฝงทั้งรักแข่งแสมสวาทประหลาดเหลือ
เหมือนโศกใหญ่กลั่นน้ำระกำเจือเพราะรักเรือแรมสวาทมาคลาดคล้าย”

คำว่า โศก ระกำ รัก และ สวาท คำประพันธ์บาทแรกเป็นชื่อน้ำมัน ได้แก่ ต้นโศก ต้นระกำ ต้นรัก ต้นสวาท

ส่วนคำว่า โศก ระกำ รัก และสวาท ในคำประพันธ์สองบาทที่สอง หมายถึง ความรู้สึก ได้แก่ ความโศก ความระกำ (ความตรมใจ ความทุกข์) ความรัก และสวาท (ความพอใจ)

๒.๒ การเล่นคำซ้ำ คือการนำคำคำเดียวมาใช้ซ้ำ ๆ ในที่ใกล้ ๆ กัน เพื่อย้ำความหมายของข้อความให้หนักแน่นมากขึ้น เช่น

“บ้างพลุ่งพลุ่งวุ้งเหมือนงวงเกวียน ดูเวียนเวียนคว้างคว้างเป็นหว่านวน”
การเล่นคำซ้ำที่ปรากฏในคำประพันธ์ คือ พลุ่งพลุ่ง เวียนเวียน คว้างคว้าง

๒.๓ การเล่นคำเชิงغام (การใช้ประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์) คือ การเรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคเชิงغام แต่เจตนาที่แท้จริงไม่ได้ถาม เพราะไม่ต้องถามคำตอบ แต่ต้องการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนัก ดึงดูดความสนใจ และให้ผู้ฟังติดตาม เช่น

“เปลือก็ไกวดาบก็แกว่งแข็งหรือไมไม่อดหยิ่งหญิงไทยมิใช่ชั่ว
ไหนไกลากกรากกรำไหนทำครัวใช่รู้จักแต่จะยั่วฟัวเมื่อไร”

การเล่นคำเชิงغامที่ปรากฏในคำประพันธ์นี้คือ “แข็งหรือไม” และ “ใช่...เมื่อไร” เป็นคำถามที่ยั่วให้ผู้อ่านสะอึกคิดว่า ที่จริงนั้นผู้หญิงไทยแข็งแรงและมีความสามารถมากกว่าการใช้เสน่ห์ผูกมัดใจสามีอย่างที่มีก้เข้าใจกัน

ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง ศิลปะการประพันธ์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ศิลปศาสตร์การประพันธ์ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

หมายเลข ๓

ศิลปะการประพันธ์”

ศิลปะการประพันธ์ หรือวรรณศิลป์ หมายถึง การสร้างสรรค์วรรณคดีให้มีไพเราะ ความสวยงาม โดยใช้กลวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ **การเล่นเสียง** **การเล่นคำ** และ**การใช้ภาพพจน์**

๓. การใช้ภาพพจน์

คือ การใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างจินตภาพ (ภาพในใจ) แก่ผู้อ่าน โดยการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้พิเศษกว่าการเรียงลำดับคำ หรือการใช้ความหมายของคำตามปกติ ภาพพจน์ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ **อุปมา** **อุปลักษณ์** **บุคคลวัต** และ**การเล่นเสียงธรรมชาติ**

๓.๑ อุปมา คือ การเปรียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยนำสิ่งสองสิ่งที่แตกต่างกันแต่มีลักษณะเด่นเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน ใช้คำแสดงความเปรียบว่า เหมือน คล้าย ดัง เป็นต้น เช่น

“ดูน้ำวังกลิ้งเขียวเป็นเกลียวกลอก กลับกระโดดขนาดฉวัดเฉวียน
บ้างพลุ่งพลุ่งวุ้งเหมือนงวงเกวียน ดูเวียนเวียนคว้างคว้างเป็นหว่างวน”

เปรียบการไหลของน้ำที่หมุนเป็นวงกลมเหมือนล้อเกวียน

๓.๒ อุปลักษณ์ คือ การเปรียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยนำสิ่งสองสิ่งที่แตกต่างกันแต่มีลักษณะเด่นเหมือนกันมาเปรียบเทียบกันเช่นเดียวกับอุปมา มักใช้คำแสดงความเปรียบว่า คือ เป็น เช่น

“ทหารเป็นรั้วของชาติ”

เปรียบทหารผู้ดูแลปกป้องประเทศว่าเป็นรั้วของประเทศ

๓.๓ บุคคลวัต (บุคคลสมมุติ) คือ การสมมุติสิ่งไม่มีชีวิต พืช สัตว์ หรือความคิดที่เป็นนามธรรม ให้มีความคิด ความรู้สึก และแสดงออกเยี่ยงมนุษย์ เช่น

“สี่ซังซังแต่ซื่อ เกาะนั้นหรือจะซังใคร”

จะเห็นว่า เกาะสี่ซังไม่สามารถ ซัง (เกลียด) ใครได้

๓.๔ สัทพจน์ (การเล่นเสียงธรรมชาติ) คือ การถ่ายเสียงต่าง ๆ ที่มีใช้คำพูดไว้ในบทประพันธ์ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าได้ยินเสียงนั้น ๆ ตามเนื้อความในเรื่องไปด้วย เช่น

“ไม่เห็นคลองต้องค้ำอยู่กลางทุ่ง พอหยุดยุงจู่ชุมมารุมกัด
เป็นกลุ่มกลุ่มกุ่มกายเหมือนทรายซัด ต้องนั่งปัดแปะไปมิได้นอน”

การเล่นเสียงธรรมชาติที่ปรากฏ ได้แก่ จู่ - เสียงยุงที่ตอม แปะ - เสียงปัดยุง